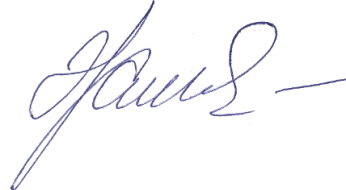

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кафедра фізичної реабілітації та медико-біологічних основ фізичного виховання

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фізичної реабілітації та
медико-біологічних основ фізичного виховання

Евеліна ЖИГУЛЬОВА

підпис

26

08

2024 р.

число

місяць

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА
ЕРГОТЕРАПІЇ ПРИ ПОРУШЕННЯХ ДІЯЛЬНОСТІ ОПОРНО-РУХОВОГО
АПАРАТУ**

підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою Фізична реабілітація

спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія

галузі знань 22 Охорона здоров'я

кількість кредитів: 6 кредитів ECTS, всього 180 годин

мова навчання українська

2024 -2025 навчальний рік

Розробники програми: А.В.Заїкін, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації та медико-біологічних основ фізичного виховання

Ухвалено на засіданні кафедри фізичної реабілітації та медико-біологічних основ фізичного виховання

Протокол № 9 від «_26_» _____08_____ 2024 року

Схвалено радою з науково-методичної роботи та забезпечення якості вищої освіти факультету фізичної культури

Голова РзН-МРтаЗЯВО _____ Микола ПРОЗАР

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми _____Евеліна ЖИГУЛЬОВА

1. ВСТУП

Важливою ланкою у системі практичної підготовки бакалаврів галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія є виробнича практика з фізичної терапії та ерготерапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату. Під час проходження практики здобувач вищої освіти має змогу перевірити набуті в процесі навчання теоретичні знання та засвоїти практичні уміння й навички з фахових дисциплін.

Зміст програми практики регламентується обов'язковими нормативними документами МОН України та Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка й відповідає профілю підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії. Програма складена відповідно до освітньо-професійної програми і навчального плану підготовки бакалаврів з урахуванням досвіду організації та проведення практик і відповідної наукової та навчально-виховної роботи викладачів кафедр університету.

Предметом практики є професійна діяльність фахівця з фізичної терапії та ерготерапії у відділеннях відновного лікування лікувально-профілактичних закладів, в реабілітаційних центрах.

Структурно-логічна схема місця практики в освітньо-професійній підготовці фахівців з фізичної терапії та ерготерапії: виробнича клінічна практика з фізичної терапії та ерготерапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату передбачена навчальним планом після набуття здобувачами вищої освіти відповідного обсягу знань при вивченні ряду навчальних дисциплін циклу професійної підготовки: “Клінічний реабілітаційний менеджмент при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату”, “Клінічний реабілітаційний менеджмент при порушеннях діяльності серцево-судинної системи”, “Вступ до спеціальності”, “Долікарська медична допомога у невідкладних станах”, “Основи догляду за хворими та інвалідами”, “Діагностика і моніторинг стану здоров'я”.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета, завдання і нормативний зміст виробничої клінічної практики з фізичної терапії та ерготерапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату визначаються відповідною освітньо-професійною програмою бакалавра галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Мета: виробнича клінічна практика з фізичної терапії та ерготерапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату спрямована на поглиблення, вдосконалення і закріплення практичних умінь і навичок, необхідних для професійної діяльності майбутніх фізичних терапевтів і ерготерапевтів у закладах лікувально-профілактичного та оздоровчо-реабілітаційного типів.

Завдання:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з видами, умовами та обставинами професійної діяльності в конкретних лікувально-профілактичних і оздоровчо-реабілітаційних закладах;
- розвинути та вдосконалити сукупність професійних практичних вмінь і навичок фахівця з фізичної терапії та ерготерапії для відновлення здоров'я, порушеного травмами і захворюваннями системи опорно-рухового апарату, або формування і розвитку компенсаторно-приспосувальних навиків при обмеженні життєдіяльності з метою підвищення якості життя пацієнтів;
- ознайомити здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі змістом роботи медичних закладів (ортопедо-травматологічних стаціонарних відділень, кабінетів травматолога поліклініки, реабілітаційних центрів);
- розвинути та вдосконалити сукупність професійних вмінь і навичок фахівця з фізичної терапії в умовах ортопедо-травматологічного відділення, реабілітаційного центру;

- оволодіння самостійним проведенням занять лікувальної гімнастики, процедур масажу та фізіотерапії хворим ортопедо-травматологічного профілю;
- оволодіння сучасними підходами до призначення засобів фізичної реабілітації при травмах і захворюваннях ОРА з урахуванням етапу відновного лікування та рухових режимів;
- сформувати, розвинути і закріпити комплекс морально-психологічних якостей, як невід'ємної частини професійної підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії для провадження ними майбутньої професійної діяльності;
- забезпечити зростання рівня професійної компетентності бакалаврів;
- сприяти вибору сфери майбутньої професійної діяльності.

Перелік визначених компетентностей, форми та методи контролю рівня сформованості компетентностей

Відповідно до освітньо-професійної програми «Фізична реабілітація» ОС «бакалавр», затвердженої 25 квітня 2019 року вченою радою університету (протокол №4), проходження усіх видів навчальних та виробничих практик здобувачами вищої освіти зумовлює набуття наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність:

- бакалавр, фізичний терапевт, фахівець з фізичної реабілітації здатний вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з фізичною терапією та ерготерапією, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.

Загальні компетентності:

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);
- навички міжособистісної взаємодії

- здатність працювати в команді;

Спеціальні, фахові (предметні) компетентності:

- здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я.

- здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції;

- здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії;

- здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у практиці фізичної терапії, ерготерапії;

- здатність проводити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії, ерготерапії у травматології та ортопедії, а також у інших областях медицини;

- здатність виконувати базові компоненти обстеження у фізичній терапії та/або ерготерапії: спостереження, опитування, вимірювання та тестування, документувати їх результати;

- здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії;

- здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та/або ерготерапії;

- здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта;

- здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами та документувати отримані

результати;

- здатність адаптувати свою поточну практичну діяльність до змінних умов;
- здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів;
- здатність навчати пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя;
- здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг фізичної терапії та ерготерапії.

Крім сформованих загальних та фахових компетентностей у процесі практичної підготовки у здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня формуються програмні результати навчання.

- Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування, складати документи, у тому числі іноземною мовою.
- Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.
- Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі, трактувати отриману інформацію.
- Трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП).
- Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами професійної

етики.

- Реалізовувати індивідуальні програми фізичної терапії, ерготерапії у реабілітаційному процесі.
- Здійснювати заходи фізичної терапії для ліквідації або компенсації рухових порушень та активності.
- Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність.
- Безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення реабілітаційних заходів, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування.
- Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.
- Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.
- Оцінювати результати виконання програм фізичної реабілітації, використовуючи відповідний інструментарій, та за потреби, модифікувати поточну діяльність.
- Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

Для ефективного проходження практики здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- анатомо-морфологічні особливості будови та функції системи опорно-рухового апарату;
- основи біомеханіки;

- патогенетичні механізми розвитку порушення стану системи опорно-рухового апарату;
- основні симптоми та синдроми при травмах і захворюваннях опорно-рухового апарату;
- тести, методи і методики обстеження стану системи органів опори і руху, які використовуються у фізичній терапії та ерготерапії;
- особливості організації та планування реабілітаційної роботи в умовах лікувального або спеціального оздоровчого закладу;
- показання та протипоказання до застосування методів фізичної терапії та ерготерапії.

ВМІТИ:

- розуміти проблему яка розглядається, вміти визначити завдання для її вирішення;
 - вміти поєднувати теорію з практикою;
- застосовувати знання з анатомії, фізіології, патології та професійно-орієнтованих дисциплін в галузі фізичної реабілітації для проведення оцінки і відновлення порушень діяльності системи опорно-рухового апарату;
- описувати порушення діяльності опорно-рухового апарату та пояснювати причини їх виникнення;
- здатність і готовність до проведення клінічних і параклінічних методів обстеження функцій системи органів опорно-рухового апарату;
- здатність вибирати методи догляду за хворими та інвалідами, враховуючи патологію опорно-рухового апарату, функціональні розлади, активність та участь особи, контекстові та особистісні фактори;
- усвідомлювати проблеми фізичної терапії при травмах і захворюваннях опорно-рухового апарату, володіти сучасними досягненнями фізичної терапії щодо розуміння етіології, патогенезу, клінічних проявів та корекції травм і захворювань як вроджених так і набутих;
 - складати і реалізовувати індивідуальну програму реабілітаційного

втручання.

Термін проходження виробничої клінічної практики: 7-й семестр 2022-2023 навчального року відповідно до «Графіка освітнього процесу» навчального плану підготовки бакалаврів спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія (2019 р.).

3. БАЗИ ПРАКТИКИ

Базами практики є лікувально-реабілітаційні установи, які забезпечені висококваліфікованими кадрами і відповідають вимогам програми практики. З базами практики університет завчасно укладає Договір на її проведення за встановленою формою. Ці угоди є юридичною підставою для проведення практики. Тривалість дії угоди погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період конкретного виду практики або на термін до п`яти років.

У окремих випадках студенти за погодженням з кафедрою можуть самостійно підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для укладання відповідної угоди, за умови відповідності лікувально-оздоровчої установи всім вимогам програми практики.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 № 641 «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», проведення «Виробничої клінічної практики з фізичної терапії та ерготерапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату» у лікувальних закладах міста відбувається у змішаному форматі.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

В університеті відповідальними за організацію і проведення практики є деканат і факультетський керівник практики. Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра фізичної реабілітації та медико-біологічних основ фізичного виховання.

Розподіл здобувачів вищої освіти за базами практики готує деканат університету разом з факультетським керівником практики. Для підготовки наказу по університету, деканат до початку практики готує інформацію, в якій вказуються термін проведення практики здобувачів вищої освіти, відомості про здобувачів вищої освіти (прізвище і ініціали, спеціальність, група, база проходження практики, керівники практики від кафедри).

Факультетський керівник практики:

- розподіляє здобувачів вищої освіти між лікувально-реабілітаційними установами/керівниками практики;
- перед початком практики організовує і проводить настановчу консультацію з питань проходження практики;
- контролює роботу керівників практики від кафедри, вживає заходи з ліквідації недоліків у її організації та проведенні;
- перевіряє звітну документацію здобувачів вищої освіти за результатами проходження практики;
- бере участь в обговоренні проблемних питань щодо організації та проведення практики здобувачів вищої освіти та вживає заходів щодо її покращення.

Навчально-методичне керівництво практикою, контроль за виконанням програми практики здійснюють керівники практики від кафедри, в обов'язки яких входить:

- подання на базу практики списку здобувачів вищої освіти та узгодження з керівником практики від бази практики змісту завдань для кожного здобувача вищої освіти або групи здобувачів вищої освіти;
- проведення інструктажу про порядок проходження практики;
- інформування студентів-практикантів про систему звітності за результатами проходження практики;
- контроль за проходженням здобувачами вищої освіти практики;
- приймання заліку з практики;
- участь у засіданнях кафедри з питань обговорення результатів проходження

здобувачами вищої освіти практики.

Обов'язки керівника практики від бази зазначені в угодах між університетом і базами практики.

Обов'язки здобувача вищої освіти -практиканта:

- взяти участь у настановчій консультації з питань організації та проходження практики;
- своєчасно приступити до проходження практики;
- дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- якісно та в повному обсязі виконувати усі завдання, передбачені програмою практики, нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно оформити передбачену програмою звітну документацію про проходження практики, подати її на перевірку керівнику практики та скласти залік.

Права здобувача вищої освіти -практиканта:

- з усіх питань, що виникають у процесі практики, звертатись до керівників практики від університету, вносити пропозиції щодо удосконалення організації практики;
- брати участь в роботі у відповідних відділеннях та кабінетах лікувально-профілактичного закладу та науково-практичних конференціях, які проводяться на базі практики.

5. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Організація діяльності практиканта

- проведення зі здобувачами вищої освіти настановчої консультації: на початку практики здобувачі вищої освіти проходять інструктаж з охорони праці в галузі, зі здобувачами вищої освіти проводиться консультація з питань проходження практики, в процесі якої здобувачів вищої освіти знайомлять з наказом про їх розподіл між базами проходження практики, з

керівниками практики від випускової кафедри. Обговорюються завдання і зміст практики, даються рекомендації щодо практичної роботи.

- ознайомлення студентів з документацією планування та звітності за результатами практики: факультетський керівник практики доводить до відома студентів вимоги щодо складання плану-графіку проходження практики в лікувально-профілактичному закладі, вимоги щодо ведення щоденника практики, знайомить їх з переліком і змістом звітної документації, необхідної для захисту практики, перелік якої наведено нижче.

Вивчення здобувачами вищої освіти організації проведення фізичної реабілітації на базі практики.

У перший день практики кожен керівник практики від кафедри знайомить здобувачів вищої освіти з:

- методистами лікувально-профілактичного закладу, які будуть керувати ними під час проходження практики;
- структурою та організацією реабілітаційного процесу у лікувально-реабілітаційному закладі проходження практики;
- правилами внутрішнього розпорядку роботи лікувально-реабілітаційного закладу проходження практики;
- нормативною та медичною документацією стосовно процесу реабілітації;
- методами та особливостями проведення реабілітаційного процесу у відділеннях та кабінетах лікувально-реабілітаційного закладу.

Основні навчально-практичні завдання здобувачів вищої освіти під час проходження практики:

- спостерігати за роботою фізичних реабілітологів / фізичних терапевтів, ерготерапевтів, які працюють на базі практики;
- проводити оцінку стану пацієнта;
- збирати анамнез, опитуючи пацієнта (членів його сім'ї, лікарів);
- проводити обстеження, обираючи адекватні методи обстеження

(тести), які прийняті у фізичній терапії та ерготерапії, відповідно до стану пацієнта, враховуючи патологічні розлади органів та систем хворого чи особи з обмеженням життєдіяльності;

- проводити спостереження, застосовуючи різноманітні вимірювання та оцінювальні шкали;
- проводити тестування рівня функціонування основних систем організму;
- планувати індивідуальну програму реабілітаційних заходів:
- аналізувати інформацію зібрану з медичних записів (у пацієнта, членів сім'ї, лікарів, реабілітологів);
- виявляти основні проблеми та складати реабілітаційний прогноз;
- визначати короткотермінові та довготермінові цілі;
- вибирати відповідні методи реабілітації, включаючи їх послідовність, частоту та тривалість;
- проводити реабілітаційні втручання (заходи), використовуючи різні форми терапевтичних вправ, методи масажу, механотерапію, фізіотерапію, ерготерапевтичні маніпуляції;
- в процесі реабілітації забезпечувати поточний та етапний контроль за станом пацієнта з оцінкою ефективності проведення фізичної терапії та ерготерапії й аналізом отриманих результатів:
- спостерігати за симптомами та реакцією пацієнта на реабілітаційне втручання;
- вносити корекцію у програму, враховуючи результати спостереження та повторні обстеження пацієнтів;
- надавати чіткі та стислі вказівки пацієнтам та членам сім'ї для заохочення та досягнення оптимального результату;
- надавати практичні рекомендації пацієнтові (членам сім'ї) щодо подальшого відновлення функцій, правильного поводження (переміщення, використання адаптаційного обладнання);
- надавати долікарську допомогу при невідкладних станах;
- співпрацювати в процесі проходження практики з медичним

персоналом та пацієнтами лікувально-реабілітаційного закладу, дотримуючись деонтологічних принципів спілкування:

- зберігати конфіденційність інформації про пацієнта, уникаючи обговорення її зі сторонніми особами;
- виконати індивідуальне завдання: підготувати реферат або презентацію на задану тематику, використовуючи тематичну науково-методичну літературу, інтернет-ресурс.

Оформлення документації для захисту практики

Кожен здобувач вищої освіти оформляє звітну документацію згідно з наведеним нижче переліком. Керівник практики з боку лікувально-профілактичного закладу пише характеристику на студента, в якій висвітлює його відношення до роботи, професійні якості, вміння застосувати на практиці знання, отримані в університеті, та рекомендує оцінку за проходження практики. Характеристика повинна бути підписана керівником бази практики і завірена печаткою установи.

6. ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

У триденний термін після завершення практики, здобувачі вищої освіти повинні здати керівникові практики наступну документацію:

1. **Щоденник практики**, до якого у хронологічній послідовності здобувач вищої освіти вносить дані про роботу, проведenu особисто або беручи в ній участь. Записи щоденно перевіряє та візує керівник практики в лікувальному закладі (клінічний інструктор) і раз на тиждень – керівник від кафедри університету.

Наприкінці практики в щоденник записують висновки за результатами проходження практики і характеристику роботи практиканта, яку підписує керівник від бази практики, і яку завіряють печаткою лікувальної чи реабілітаційної установи.

2. *Плани проведення лікувально-реабілітаційної процедури тематичного*

хворого, згідно виконання щоденних передбачених завдань.

3. *Характеристика з місця проходження практики, завірена керівником лікувально-профілактичного закладу.*
4. *Звіт про проходження виробничої клінічної практики з фізичної терапії та ерготерапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату.*

Під час проходження практики здобувач вищої освіти 4 курсу складає звіт, який здається на перевірку керівнику практики. Звіт повинен бути виконаний на листах формату А4, мати титульний аркуш із зазначенням назви університету, кафедри чи бази практики, назви практики, групи, прізвища, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ І ПОРЯДОК ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Практика завершується диференційованим заліком. Загальна оцінка практики складається з оцінок за всі види діяльності здобувача вищої освіти - практиканта, яку виставляє керівник практики від кафедри з урахуванням оцінки, виставленої методистом лікувально-профілактичного закладу.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Сумарна оцінка (100 балів) включає в себе оцінку за зміст висвітленої у щоденнику проведеної роботи під час проходження практики, якість оформлення щоденника, виконання індивідуального завдання і захист практики у вигляді співбесіди з керівником практики.

№з.п.	Вид роботи	Бали
1.	Оформлення щоденника практики	20 балів
2.	Індивідуальне завдання	60 балів
3.	Захист практики (співбесіда з кафедральним керівником практики)	20 балів
Загальна кількість балів		100 балів

100-бальна шкала оцінювання в балах переводиться в національну шкалу

оцінювання та шкалу ECTS відповідно до таблиці.

Шкала оцінювання університету (в балах)	Національна шкала оцінювання (екзамен, диф.залик)	Оцінка з заліку	Шкала ECTS		
			Сумарна модульна оцінка (в балах)	Оцінка за шкалою ECTS	Визначення
90–100	“відмінно”	“зараховано”	90–100	A	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
75–89	“добре”		82–89	B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками
			75–81	C	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок
60–74	“задовільно”		67–74	D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків
			60–66	E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії
0–59	“незадовільно”	“незараховано”	35–59	FX	Незадовільно – потрібно працювати, перед тим як отримати екзамен (залик)
			0–34	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Мухін В.М. Фізична реабілітація. Київ: Олімпійська література, 2005. 471 с.
2. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії: підручник / [Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчук, Д.В. Вакуленко та ін.]; за заг.ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. Тернопіль: ТДМУ, 2018. 372 с.
3. Карпуніна Ю.В. Основи фізичної реабілітації: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 308 с.
4. Колісник О.І., Нікітіна Н.Ю., Юрчишин Ю.В. Фізичні вправи, радонотерапія та нетрадиційні методи оздоровлення хребта. Кам'янець-Подільський, 2017. 112 с.

5. Методи обстеження при соматичній патології: навчальний посібник для фізичних терапевтів, ерготерапевтів / За загальною редакцією професора Н.Г.Вірстюк. Івано-Франківськ: НАІР, 2021. 200 с.
6. Пархотик І.І. Фізична реабілітація при травмах верхніх кінцівок. Київ: Олімпійська література, 2007. 280 с.
7. Плахтій П.Д., Лещук Ю.О., Марчук Л.А. Захворювання опорно-рухового апарату. Профілактика і лікування. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2010. 208 с.
8. Порада А.М., Солодовник О.В., Прокопчук Н.Є. Основи фізичної реабілітації: Навч. Посібник. 2-е вид. К.: Медицина, 2008. 248 с.
9. Практичні аспекти фізичної терапії та ерготерапії: навчальний посібник / Н.А.Добровольська, А.С.Тимченко, В.П.Голуб та ін.; під ред. Н.А.Добровольської, О.В.Федорича, А.С.Тимченка, І.П.Радомського. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 368 с.
10. Травматологія та ортопедія: Підручник / За редакцією Голки Г.Г., Бур'янова О.А., Климовицького В.Г. Вінниця: Нова Книга, 2014. 416 с.
11. Фізіотерапія: Навч. посібник. / За редакцією Я.-Р. М. Федоріва. – Львів: «Магнолія 2006», 2019. – 542 с.

Допоміжна

1. Анкин Н.Л., Анкин Л.Н. Травматология. Европейские стандарты диагностики и лечения. К.: Книга-плюс, 2018. 456 с.
2. Ерготерапія / Майкова Т.В., Афанасьєв С.М., Афанасьєва О.С. – Підручник. Дніпро: Журфонд, 2019. 374 с.
3. Левенець В.М., Лінько Я.В. Спортивна травматологія: Навчальний посібник. К.: Олімп. л-ра, 2008. 215 с.
4. Медична і соціальна реабілітація : підручник / В.Б. Самойленко, Н.П. Яковенко, І.О. Петряшев та ін. – 2-е вид., перероб. і допов. К.: ВСВ «Медицина», 2018. 464 с.
5. Молєв В.П., Михальський А.В. Фізична реабілітація осіб з пошкодженнями ліктьового суглоба. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету

імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2019. Випуск 15. С. 76-80

https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=VrtS1BUAAAAJ&citation_for_view=VrtS1BUAAAAJ:u5HHmVD_uO8C

6. Молев В.П. Фізична реабілітація при порушеннях опорно-рухового апарату. Наукові праці Кам'янець- Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів: у 3-х томах. 2019. Том 2. Випуск 18. С. 103-104. https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=VrtS1BUAAAAJ&citation_for_view=VrtS1BUAAAAJ:YsMSGLbeyi4C.

7. Молев В.П. Нетрадиційні методи фізичної реабілітації при травмах нижніх кінцівок. Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти. 2022. Випуск 11. С. 37-41. https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=VrtS1BUAAAAJ&citation_for_view=VrtS1BUAAAAJ:0EnyYjriUF

8. Назар П. С., Шахліна Л.Г. Загальний та спеціальний догляд за хворими з елементами фізичної реабілітації. Київ: Олімпійська література, 2007. 240 с.

9. Попадюха Ю.А. Сучасні комп'ютеризовані комплекси та системи у технологіях фізичної реабілітації: Навч. посіб. / Ю. А. Попадюха. К.: Центр учбової літератури, 2020. 300 с.

10. Попадюха Ю.А. Сучасні роботизовані комплекси, системи та пристрої у реабілітаційних технологіях: Навч. посіб. / Ю. А. Попадюха. К.: Центр учбової літератури, 2020. 324 с.

9. Рекомендовані джерела інформації

1. Корисні ресурси інтернету:

http://www.nbu.gov.ua	Бібліотека ім. В.І.Вернадського
http://lib.meta.ua	Бібліотека
http://www.lib.ua-ru.net	Студентська електронна бібліотека
http://www.ulif.org.ua/ulp/dict_all/	Словники України on-line
https://tf-g.com.ua/info/articles/visnik-	Вісник ортопедії, травматології та

ortopediji-travmatologiji-ta-protezuвання/	протезування (журнал)
https://www.umj.com.ua/archive	Український медичний часопис (журнал)
https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/bmbr/index	Вісник медичних і біологічних досліджень
https://physrehab.org.ua/uk/home/	Українська асоціація фізичної терапії
http://upta.com.ua	Всеукраїнське об'єднання фізичних терапевтів
https://health.nuwm.edu.ua/index.php/rehabilitation/about	Реабілітаційні та фізкультурно-рекреаційні аспекти розвитку людини (Rehabilitation and Recreation)
http://sportmedicine.unisport.edu.ua/issue/archive	Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія
http://healynation.uzhnu.edu.ua/issue/archive	Україна. Здоров'я нації
https://jmb.com.ua/archive	Український журнал медицини, біології та спорту
http://mmj.com.ua/about/	Український науково-медичний молодіжний журнал
https://hsrjournal.com/index.php/journal/issue/archive	Здоров'я, спорт, реабілітація